

PLANINARSKI VJESNIK

IVAN EXNER. Dana 2. listopada o. g. isprati hrv. planinar. društvo do hladnoga groba Ivana Exnera, utemeljitelja i mnogo-godišnjega blagajnika svoga. Pokojnik bijaše rodom iz Nahoda u Češkoj. Otac našega Ivana se iza g. 1860. doseli sa tri sina iz Nahoda u Bjelovar, gdje je u vlastitoj kućici otvorio urariju, te radom i čestitom životom ubrzo stekao ugled i simpatiju gradjanstva i domaćeg vojništva. Iza smrti očeve preuze mlađi brat Ivan posao u Bjelovaru, gdje još i danas kao urar živi, dočim se naš Ivan g. 1870. preseli u Zagreb. Tuj se oženi sa Marijom, lijepom i imućnom nećakinjom opata Cerovskoga, te otvoril g. 1871. u Illici zgodan i ukusan urarski i draguljarski posao, koji je kao maran i marljiv gospodar dotjerao do ugleda.

Po naravi svojoj bijaše pokojnik veseljak i šaljivdžija, a k tomu ga od mladih dana osobito zanijela ljubav za prirodu i prirodne krasote. Jamačno mu srce tom ljubavi napuni rodni grad Nahod. Lijepi taj industrijalni gradić tek je do 4 klm. odaljen od prusko - šleske granice, a došao je u novije doba na glas po žalosnoj ratnoj povijesti iz g. 1866., jer je austrijska vojska tuj izgubila preko 10.000 momaka u klancu, kuda su Prusi pobedonosno prodirali u srce Češke; nu grad taj odavna je hvaljen još i poradi prirodnoga, gorsko-pitomog lica svoga.

Kad se je pokojni Ivan u Zagrebu udomaćio i po lijepoj svojoj Miciki okučio, gledao je u našoj zagrebačkoj gori prigranje svojega češkoga doma, pa je namah pristupio u kolo onih za onda rijetkih hrvatskih planinara. Tako mu je društvo planinara postalo prava razbibriga sve do njegove smrti. Još ima danas vrlo uglednih članova hrv. planinara, s kojima se je on već od početka svoga dolaska u Zagreb često našao u društvu, kao: kapet. Kober, rezbar Jos. Radković, ravnatelj Rusan, dr. Kepes sada general-lječnik u Budapešti, pukovnik Drag. Bedeković, privatnik Mirko Broz, pekar Wieland, otpremnik Rendeli i drugi. Od pokojnika bijaše Lihl, tajnik hrv. plan. društva, i Biscontini, poštanski nadblagajnik, koji mu bijaše i šurjak, stalni drug. Koliko puta bi se vozio sa pokojnim gostoničarom Breithutom, pa sa Wielandom i Rendeljem na njihovim kolima na sve strane bližnje okolice zagrebačke, pa na taj način malo po malo pribirao članove za plan. društvo. Koliko puta bi se za nezgodna vremena naši planinari našli na ročiću kod Galacija, poslije u Budjejovičkoj restauraciji! Galacija bijaše „purgar“ u Novoj Vesi — danas kuća br. 53 — koji se bavio vinotočjem, gdje su se uz ine razgovore i uz tarok partie pretresavale i planinarske stvari.

Kao član utemeljitelj hrv. planinara, društva preuze Exner u travnju g. 1893. društvenu blagajnu od Ivana Hörera, današnjega upravitelja zemaljske tiskare, pa je njom sve do g. 1910. upravljao tolkom brigom, da se je svojom blagajničkom skepsom prikazao kao tvrdica, kojim se je i u društvu svojih prijatelja gdjekada i nehotice pokazao. Tim načinom podigao je uz upravni odbor znatno društvenu blagajnu, kojoj je I. Hörer lijepi temelj udario.

Kako je pokojnik unatrag već 6—7 godina bolovao od neizlečivih uloga u nogama, pa tražio lijeka u raznim kupkama, tužio bi se prigodice na žalosnu nevolju, što ne može više u gori. Ta je bolest bila i razlogom, da ga je hrv. plan. društvo na njegovu molbu riješilo blagajničke brige. Tom prilikom ga društvo imenova začasnim članom, što je toliki niz godina u trajnoj našoj nedoskudici vodio blagajničke poslove.

Kao gradjanin vršio je uvijek kao nebojša bezobzirno i neu-mitno dužnosti gradjanske, stoeći na strani onoga dijela gradjanstva, koje se je borilo za potpunu slobodu Hrvatske.

Vječna mu pamet!

N.

NA VELEBITU

(Svršetak.)

Za izletnike planinare, koji žele poduzeti izlete i uspone po južnom Velebitu sa morske strane, od pristaništa Seline i Starigrada pod Velebitom, najprikladnija je kao ishodna točka šumarska kuća u Velikoj Paklenici, koja je po svom zgodnom položaju, može se reći, upravo na podnožju svih visokih vrhunaca južnog Velebita. Osim prekrasnoga izleta na Sv. Brdo može se uspeti planinar od te kuće na Buljmu i Doce. Izgledi sa tih visina i sa puta na golu krš Buljme, na visoravan Rujno (900 m.), okruženu sa svih strana krševitim hridima, pa pogled na more i dalmatinske otoke, napunjaju čovjeka ushitom i udivljenjem s veličajnih prirodnih čudesa, što se tu sjednuju u prekrasnu sliku. Uvijen sam, da će svakomu, tko se jednom uspone na Buljmu, ostati nezaboravan pogled na Rujno i Jadransko more. Uspon od šumarske kuće u Velikoj Paklenici na Buljmu traje oko 3 sata neprestanog uspona, te nije, može se reći, ni težak ni opasan. Tri četvrtine toga puta dala je prije nekoliko godina izvesti dalmatinska šumarska uprava s velikim troškom, te je to doista jedan od lijepo izvedenih gorskih putova. Taj put prolazi hladovinom bukove šume, pa se u laganim serpentinama uzdiže 900 m. visine, a dalje se nastavlja na visoravan Rujno. Posljednja četvrt puta na

Buljmu nije izvedena, zato se čovjek mora uspinjati po gromačama kamenja i grebenima. Sa tih je grebena upravo krasan vidik na sve strane. Što se više čovjek uspinje po tom kamenju, bivaju pećine sve strmije, a nad glavom nadvile se litice Buljme i Debelog brda. Pravcem prema moru gledaš pod sobom Veliku Paklenicu, u koju se strmo ruši sva sila bregova, a nedaleko od nje, nešto zapadnjim smjerom, puče ti pred očima cijela visoravan Rujno. To je široka gorska livada zatvorena prema moru visokim i oštrim grebenima, što se nanizali jedan kraj drugoga, kao prsti na ruci. Sa sjevera je zatvaraju velebitski vrhunci, naročito Debelo brdo. To je zapravo gorski pašnjak, posut mnoštvom kamenja. Usred pašnjaka podignuto je nekoliko niskih pastirskih stanova sastavljenih od gromača kamenja, a oko njih su ovčji torovi. Cijeli ovaj kraj pruža sliku tihog idilskog života. Na putu na Buljmu i Doce susrećeš pastire i gorštake u njihovim narodnim nošnjama sa crvenkapom na glavi, kako pasu ovce, ili gone mazge uz klance i niz klance, pa kad dopru do tebe zvuci pastirske frule tamo sa kojega grebena ili kuka, nehotice se podaješ uspomenama mladosti, kada ti je takav idilski život osvajao dušu sa pozornice. Sjetiš se pastira i gorštaka iz „Dubravke“, njihove pustopānosti i slobode, sjetiš se pastirske svirke i igre u krilu čarne prirode, pa ti se čini, e sam proživljuješ sretne dane veselog idilskog života. I u duši se javlja ona krasna pjesma „O slatka, o mila, naša slobodo!“... Imade doista u tom kraju mnogo romantičnosti i čara. Na prevali Buljma (1400 m.) otvara se pred očima posve nova panorama. Široke gorske uvale gole su i puste, pune krša, a okružene sa svih strana visokim golim velebitskim vrhuncima. Tu gorskou valju prozvao je narod „Dōci“. Na prvi pogled čini se cijeli kraj kao pustinja bez života, dok oko ne zapne o jedan jedini pastirski stan gospodara Vrkića, koji sa svojom družinom dolazi kroz 2—3 ljetna mjeseca sa stadom ovaca već nekih 17 godina iz Obrovca na Dōce. Već iz daleka ugledaš njihove crvene prsluke i crvenake, kako stoje okruženi stadom bijelih ovaca pred svojim pastirskim stanom. Vrlo dobročudni i prijazni ljudi. U početku te doduše susreću sa nešto nepovjerenja, no kad se uvjere, da nisi tudjinac i da govorиш njihovim jezikom, postaju vrlo uslužni i gostoljubivi, te nude sirom „škripavcem“ sa prosenim kruhom i svježim, izvrsnim ovčjim mlijekom. U razgovoru potužiše se na neke talijanske izletnike iz Zadra, koji su prije 2—3 godine došli na „Doce“, te se izazovno i silovito ponijeli prema tim dobročudnim pastirima. Kod njih saznat ćeš za sve zgodne, prilike i neprilike u tamošnjem Velebitu, pričat će ti o medvjedima, o svom stadu, pokazat će ti ponore „Snežnice“, kamo se spuštaju po snijeg, koji tale i piju. A što je glavno, ovi ljudi izvrsno poznaju sve gorske puteve i vrhove u onome kraju, pa su od velike koristi izletnicima i planinarama, koji se žele uspeti na najviše velebitske vrhunce. Ti pastiri dolaze svake godine koncem lipnja, pa ostaju sve do početka ili polovice rujna u planinama, a dolaze čak iz Kruščice kraj Obrovca, redom po velebitskim vrhovima, pa ispod Sv. Brda, kraj Babjeg jezera u Dōce, koji put prevaljuju obično za tri do četiri dana.

Planinar, koji želi da obidje redom sve najviše vrhunce južnog Velebita, učinit će najbolje, ako ostane nekoliko dana na Dōcima i ako uzme jednoga pastira iz Vrkićeva stana za vodiča. U tu svrhu treba da ponese sa sobom svu spremu za noćenje, jer na Dōcima nema prikladnog noćista, osim u pastirskom stanu, u koji se, kako već spomenuh, ulazi četveronoške i u kojem se uz neugodni zadah i mnoštvo ovčjih muha čovjek nimalo ne zaštićuje od nepogode vremena. Sliku toga pastirskog stana donijeli smo u posljednjem broju „Vijenca“; po njoj se jasno vidi, kako je takav pastirski stan primativno gradjen.

Iz Dolaca dadu se izvesti ovi usponi na vrhunce: na Debelo brdo, Veliko brdo, Tadijinu stazu, Badanj, Visibabu, Glavinovac, Jelovac, Počiteljski vrh, Visočicu, Vaganski vrh, Babje jezero, Babin vrh, Babin Kuk, Crveni Kuk i svu silu manjih bregova i kukova, pa se prema tome mogu Dōci smatrati središtem za uspone na sve te vrhunce, koji više ili manje zatvaraju tu gorskou uvalu. Ona leži na visini od 1300 do 1400 m., pa stoga planinar imade od tih Dolaca do na najviši vrh (Vaganski vrh 1798) samo kojih 400—500 metara uspona.

Od svih vrhunaca, što ih spomenuh, najmarkantniji je Badanj, a najimpozantniji Vaganski vrh, kada ih gledaš sa Dolaca. Sa zapadne strane je Badanj položen, pa do vrha obrastao zelenim travnjicima, dok je prema istočnoj strani strmo odrezan i kamenit. Kamenje na toj strani složeno je kao listovi jedne knjige. Na vrh Badnja dadu se izvesti usponi iz Dolaca sa dvije strane i to sa sjevero-istočne i jugo-zapadne. Ispod Debelog brda na Badanske stanove, a odavle badanskim pašnjacima na sam vrh put traje 2 i pol do 3 sata, te je dulji od puta, koji vodi od vrha sjevero-istočnim smjerom na Dolce, koji je doduše strmiji, ali nešto kraći. Taj je put sada od Dolaca do na sam vrh crveno označen. Kao što te Badanj već iz daleka privlači svojim osebujnim oblikom, tako ti pruža izobilje užitaka nad širokom panoratom, koja se otvara sa njegova vrha. Pod sobom gledaš cijelu Liku, punu sela, ravnica i brežuljaka, vidiš Gospic, Medak i t. d.; sa sjeverne zapadne i južne strane okružuju te sami velebitski vrhovi, izmedju kojih osobito zadržljuje Visočica, do koje je otvoren

vidik diljem Badanjskih dolaca. Valja spomenuti, da je na Badnju vrlo bogata flora, te je šaroliko i mirisavo cvijeće upravo pokrilo zapadnu njegovu stranu, sve do vrha. Na povratku sa Badnja, baš podno njegove sjevero-istočne stijene, a na putu, što vodi u Medak, pokazao nam je jedan pastir grob, gdje je snježna mećava zamela dvije žene, što su po vijavici iz Metka prelazile preko Velebita k moru. O sličnim nesrećama pripovijedaju tamošnji pastiri po raznim krajevima Velebita, što je dokaz, da bjesne užasne bure i snježne mećave na Velebitu.

Od Dolaca dade se izvesti ni malo tegotan uspon na sam Vaganski vrh (1790 m.), najviši vrh u cijelom Velebitu. Sada su taj put odbornici hrv. planinarskog društva označili crvenom bojom, a vodi od pastirskog stana Vrkićeva u Dolcima, preko Marasovih njiva, odavde brežuljcima punim gromača i pločastog kamena do samoga vrha. Vaganski je vrh okrugao, masivni goli brije, bez pećina i grebena, mjestimice ga pokrivaju široke kamene ploče, poput crijeva na krovu. Uspon traje od Dolaca do na vrh i sat i pol. Sa njegova vrha otvara se široka panorama naročito prema jugu i jugoistoku. U tom smjeru ističu se osobito vrhovi Malovan, pa Sv. Brdo, koje se prema Lici strmo ruši. Široki vidik na more zaklanja Babin vrh i Babini Kukovi, te Crveni Kuk. Pod samim Vaganskim vrhom, 300 metara niže, leži Babje jezero u jednoj uvali, koje se sa samog vrha prikazuje vrlo maleno. Lijep i zanimljiv je pogled sa Vaganskog vrha na Liku. Na istočnoj strani duboko pod Vaganskim vrhom leži livada zvana vagan, po kojoj je taj brije, i prozvan Vaganskim vrhom. Na samom vrhu označen je sada crvenom bojom „Vaganski vrh“ 1911. god. i početna slova hrvatskog planinarskog društva (H. P. D.):

Od Dolaca označen je nadalje put na Babje jezero (1600 m.), koji traje 2 sata, a ide kroz Babin Dol i Jurlina stan, a odavle jednom prevalom do samog Babjeg jezera. Na jezeru je takodjer sada crvenom bojom označeno „Babje jezero“ 1911. H. P. D.“. Valja primijetiti, da to nije nikakovo gorsko jezero, sa hladnom i bistrom gorskom vodom, već jednostavna kaljuža, sa muljem na dnu i močvarnim biljkama, kamo dolazi na vodu blago, što se pase po okolnim brežuljcima. Voda je bljutava, a kad je danju ugrije sunce, topla je, te se ne može pitati. Cijelo to jezero imade kojih 30 koraka duljine i 10 do 15 koraka širine. Nu kako je u onom kraju rijetka voda, prozvao je narod tu kaljužu — jezerom. Za velike ljetne žege i suše presahne. Od tog jezera vodi nadalje označen put na Babin vrh i Babine Kukove. Mora se priznati, da je Babin vrh kud i kamo zanimljiviji i po razgledu sa vrha ljepši od susjednog Vaganskog vrha. Naročito je zanimljiv prijelaz od Babjeg vrha kroz strmo rebro do Babnih kukova, gdje se putniku čini, da se nalazi u tvrdjavi, na kojoj su ti kukovi sastavili prozore i vrata. Sa tih prozora gledaš pod sobom more i Dalmaciju, Veliku i Malu Paklenicu, Rujno, Potpraške stijene, Novigradsko more i ušće, te konao Zrmanje. Tko bi nabrojio sve zanimljosti i ljepote te široke panorame, koja se otvara sa Babinog vrha! Vrlo je impozantan Crveni Kuk, koji je od Babnih kukova jedva sto metara udaljen, sa svojim visokim crvenkastim grebenima, po kojima je i prozvan Crveni Kuk. Vrlo je slikovit pogled na Babin dol sa Babnjim Kukom, koji podsjeća po obliku na kuk Buljmu u Đćima. Poput Badnja imade i Babin vrh bujnu floru, koja siže do samoga vrha.

Ako planinar sa izletima na sve te vrhove spoji još uspon na Visočicu i Malovan, te izlet na Potpraške stijene, onda je prošao, može se punim pravom reći, najljepši, najzanimljiviji i najsljekovitiji dio Velebita. Nema doduše na njemu ni zidanih planinskih kuća, punih komforata i udobnosti, ni prometnih prilika, ali se ipak naš Velebit može mjeriti sa mnogim evropskim gorjem svojim prekrasnim položajem uz more, bogatom izmjenom bregova, bezbrojem kukova i lođnivrata, ponora i ponikava, gustim i tamnim prašumama, uz koje se poput jezera zelene pašnjaci, bogatom planinskom florom. Tko je jednom bio na Velebitu, uvjeren sam, da će se ponovno navratiti u to veliko, široko i impozantno gorje, da se ondje nasladjuje novim dojmovima i novim prirodnim užicima, kojima u velike obiluje Velebit.

V. Cvetišić.

TRI DANA U STUBAJSKIM PLANINAMA

NAPISAO PROF. Dr. M. KISELJAK

Jedna od najljepših grupa u istočnim Alpama jesu svakako Stubajske gore u zapadnom Tirolu. Odlikuju se pred drugim grupama velikom srednjom relativnom visinom hrpta, koja iznosi 1510 m (kod Zillertalskih Alpa na pr. 1449 m, kod Višokih Tura 1435 m, kod Ötzdolskih Alpa 1389 m) i srednjim kutem priklona, koji je veći nego li u ikoj od grupa u istočnim Alpama, t. j. drugim riječima: i najstrmije su i relativno najviše (dakle od podnožja mjereno, a ne od morske površine!). Grupa ima 81 vrhunac iznad 3000 metara, a meni je uspjelo, da se u jednom danu usprem na šest ovakvih samostalnih vrhova. Stubajske Alpe odlikuju se uz to i velikom površinom ledenjaka, a konično i vrlo ugodnim svojstvom: velikim brojem izvrsnih planinarskih kuća. Ako moje riječi potaknu koga našega planinara, da ih posjeti, neće mu biti žao, a ja mu samo želim, da ga prati onako lijepo vrijeme, kakvo je i mene na sreću pratilo.

I. IZ UMHAUSENA DO HILDESHEIMER HÜTTE (2910 m.)

Iz umiljatoga Umhausena (1036 m) u dolini Ötza, gdje sam u ljeti 1911. devet nezaboravnih tjedana sproveo, krenuh dne 6. srpnja u 5 sati u jutro poštanskim omnibusom prema jugu. Hladno je jutro bilo, sva dolina još u sjeni, a jedini putnik uz mene moj vodić Siegfried Rafl. Čudno li ime za tirolskog seljaka; svakako dokaz, da je dosta kulture doprlo u Öztal. Nije to prvi put bilo, što sam s ovim izvrsnim čovjekom išao, bili smo s toga dobri znanci, pa se brzo razvio razgovor, živahan i stručan, o raznim turističkim problemima. Našao sam se sa Raflom na raznim brijevodima u pričikama, koje iziskuju potpunoga muža, pa ga visoko cijenim kao prvorazrednoga vodiča; no uz to me je začudio svojim za seljačke prilike bogatim znanjem u geografiji i prirodnim naukama. Kod raznih partija, što sam ih s njim poduzeo, bio mi je ne vodić, nego ugodan, iskusniji drug. A i njegov odnos prema meni bio je sličan; nijesam mu bio čovjek iz grada, koga mora za cijenu u tarifi označenu, sa velikim naporom na koji obični brijevod dovesti, nego sam mu bio planinar, s kojim poduzima zanimljive toure u djelomice i za nj novim kombinacijama. Ja sam ravnopravnost tako daleko proveo, da sam na pr. svoj „Rucksack“ na svim tourama sam nosio.

U 6h 30' prispjesmo u Langenfeld (1179 m), gdje nam je valjalo konje i kočijaša promijeniti. Nije čudo, da je to bilo skopčano sa stankom od dobra pola sata; ta u Tirolu smo, gdje je ljudima motto: „Zeit lassen!“ A i nama se ovaj dan nije žurilo. Upotrijebim ovu pauzu, da se okrijepim drugom kavom, ta od prve bila su već dva sata prošla; kod toga me ugodno iznenadilo, što sam dobio svježe pecivo, čega dakako u Umhausenu u 4 i pol sati u jutro nije bilo. Nešto iza sedme ure maknuše se konačno predpotopna kola, pa nakon vožnje od dobra podrug sata prispjesmo u Sölden (1377 met.). Ovo mjesto leži na kraju Öztalske kolne ceste ispod Nöderkogela (3166 m), te je glavno tourističko središte na sjeveru Özdolskih i na zapadu Stubajskih Alpa. Jedan slab sat hoda južno od Söldena, kod Zwieselsteina, razdvaja se dolina Ötza u dvije manje doline, u Vent-sku i u Gurgl-sku. Sada su već radnje oko produženja državne ceste iz Söldena preko Zwieselsteina do Venta dobro napredovale, a time će nutarnje Öztalske Alpe mnogo pristupačnije postati.

Nakon male vegetarijanske okrepe u gostioni k Alpinskomu društvu („zum Alpenverein“), krenusmo točno u 9 sati prema istoku. Planinski put, koji je dosta suncu izložen, vodi prilično strmo u malu dolinu Windach. Nakon nekoga vremena ukaže nam se krasna ledena oštra piramida Pfaffenschneide, na kojoj smo sjutradan rano u zori stajali. U 10h 30' dodjosmo do male alpinske gostione Fieg (1985 m) u krasnom položaju; dolina je ovdje dosta široka, pa je pogled na njen završetak sa krasnim ledenjakom ispod Schwarzwaund-Spitze posve slobodan. Ta privatna gostiona je zapravo planinarska kuća, koja je otvorena samo tri ljetna mjeseca; začudio sam se, što su cijene ipak vrlo umjerene. I ako je još rano bilo, naručih si nakon kratkoga odmora objed; ta tko je u 4 u jutro ustao, taj može iza jedanaeste objedovati. Teško mi je bilo, što nijesam smio iza objeda zapušti svoju omiljelu cigaru, ali moje strogo pravilo za vrijeme hoda glasi: alkohol nikada, a nikotin samo na večer, iza svršenog dnevnog posla. U 11 i tri četvrteta krenusmo dalje; sunce je bilo dobro pripeklo, pa smo se često zaustavljali, da se u hladu odmorimo (dakako ispod pećina, jer stabala nije više bilo) i da se vidika naužijemo. Pred nama se pojavljivao u sve većoj krasoti cijeli ledeni gorski lanac, koji se od Sonklar-vrha odvaja prema jugo-zapadu sve do Zwieselsteina. Put je iz početka gotovo ravan; nakon kratkog vremena odvaja se od njega na lijevo staza, koja preko Bildstöckl-Joch (3138 m) vodi do Draždjanske kuće. To je vrlo laki prelaz, pa smo s toga i vidjeli mnogo osoba onuda prolaziti. Naš put vodi još neko vrijeme u dolini Windach, a onda skreće na sjevero-istok uz potok Geiss, koji istječe sa ledenjaka Pfaffen-Ferner. Oko 2 sata po podne ugledasmo još dosta visoko nad nami Hildesheimsku kuću, kamo dospjesmo u 3 i četvrt. Na putu od Söldena (1377 m) do Hildesheimer-Hütte (2910 m) opazio sam razne predstavnike alpinske flore iz rodova Anemone, Ranunculus (alpestris), Semperivium (arachnoideum i tectorum), Sedum, Saxifraga, Gentiana, Myosotis, Pinguicula, Digitalis, Arnica, Primula, Rhododendrum, Pirola (uniflora), Lilium, Orchis i t. d. Fauna je bila dolično zastupana po alpinskom svizavcu (Archomys Marmota, das Murmeltier), a uz to sam opazio i ove ptice: snježnicu (Lagopus mutus, das Schneehuhn) i čavku (Corvus monedula, die Jochdohle).

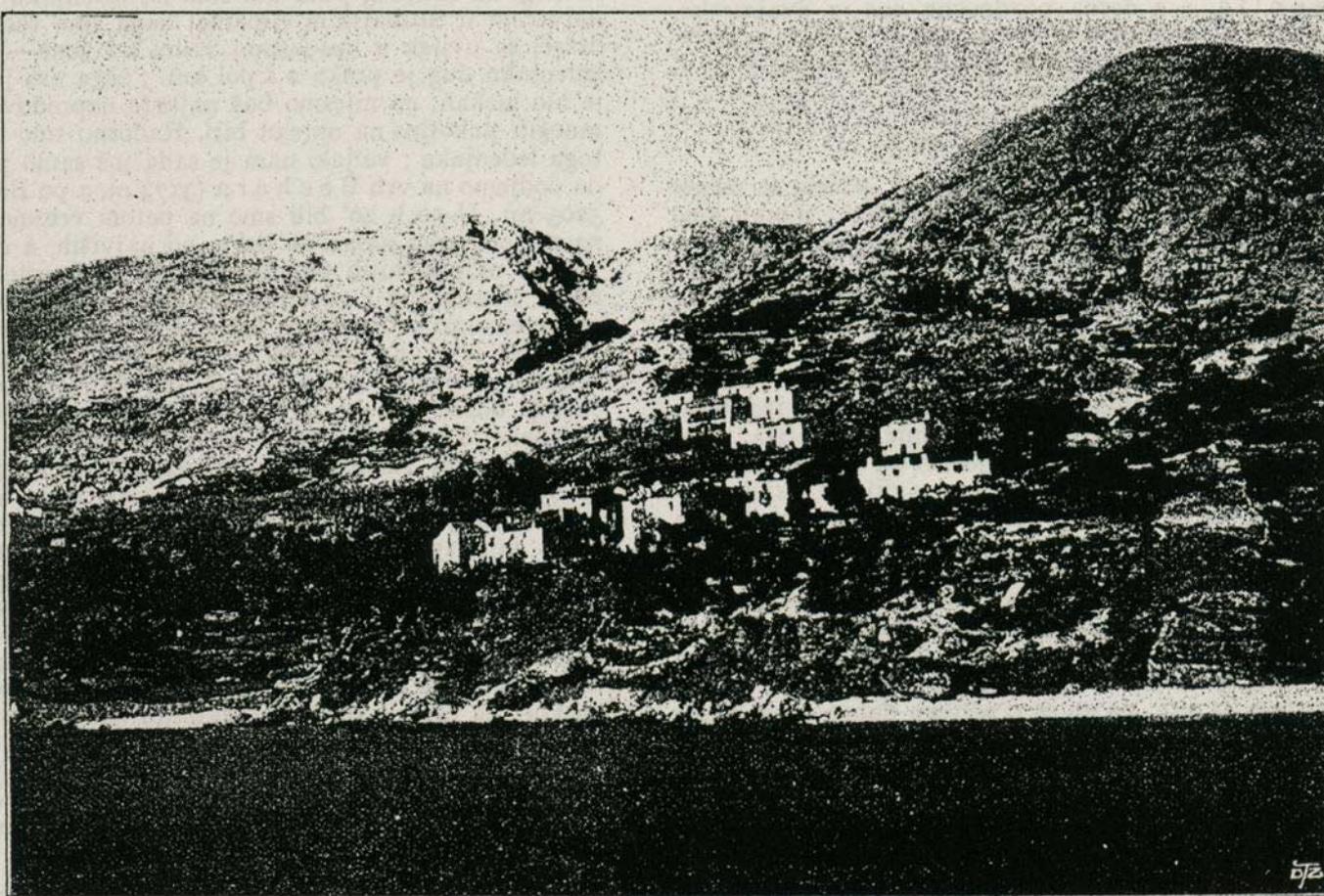
Malo koja planinska kuća ima tako divan položaj, kao Hildesheimska; ja bih joj mogao kao premca navesti samo Vratislavsku kuću (Bresslauer Hütte) na podnožju veličanstvene Ötztaler Wildspitze. Kuća se nalazi na rubu velikoga ledenjaka Pfaffen-Ferner, nekoliko metara ispod nje čarobno ledeno jezero, u blizini ledenjaci gore spomenutoga lanca, a u daljinu prema jugo-zapadu svi Ötzdolski kolosi, izmedju kojih se ponajviše ističe Weisskugel (3746 m) i Wildspitze (3774 m). Već sam slutio, da će ovu skoro posjetiti, zato me je ona osobito zanimala; i zaista, za tri tjedna bio sam i na njoj.

U kući našao sam samo dva planinara, jedan njemački par, ona preko 50 godina, a on preko 60. Njihov vodić mi je na večer pripovedao, da ona razmjerno dobro ide, ali da on trpi od asthme i sla-

NOVI (POGLED S MORA)

(Snimio: kapetan O. PL. FLEISCHLINGER)

OBALA OTOKA KRKA (STARA BAŠKA)

(Snimio: kapetan O. PL. FLEISCHLINGER)

boće srca, pa za to ima s njim i na lakin briješovima i na kratkim tourama dosta neprilike.

Budući da je u jedočoj sobi bilo samo 8° Celsiusa, to smo dali peć ložiti, a ja odoh dotele na šetnju, da rekognosciram početak su trašnjeg uspona i okolinu kuće. Kada se nakon podrug sata vratili, našao sam sobu toplu, a u kući za dvije osobe više. Bila su to dva pastirska dječaka, jedan od 11, a drugi od 13 godina, koji donašaju s v a k i d a n iz Söldena u kuću (1533 metara razlike u visini) hranu i piće. Plaćaju ih po težini tereta, i to 6 (šest!) filira po kilogramu. Baš sam prisustvovao vaganju tereta; mlađi je imao 17 kg, a stariji 21. A mi se još katkada tužimo na naše teške Rucksacke! Uz to su obojica prevalila cijeli uspon sa lulom u ustima, a razumije se, da ne puše baš laki duhan. Nakon odmora od po sata, za koje vrijeme se okrijepiše toploim kavom i čašom vina, vratili se dječati u dolinu, a mi se svih zajedno sa vodićima nadjosmo na okupu u blagovaonici, gdje se skoro razvio živahan razgovor. Nakon većere priuštih si cigaru, a dotele dadow posljednje odredbe za sjutradan. Pripravili sve, da mi bude pri ruci, pa leđoh spavati. Obično čovjek ne spava dobro u planinskim kućama radi uzrujanosti živaca, prouzrokovane po tankom uzduhu i radi nemira obzirom na napor i pogibli, koje ga sjutradan čekaju, nu ja se na tu noć ne mogu potužiti, i ako je sobica bila vrlo hladna, a pokrivala tanka. Krevet je bio posve čist, a to je glavno, i tako sam za par časaka čvrsto zaspao.

2. PFAFFENSCHNEIDE (3498 m).

Sjutradan u jutro (7. VII. 1911.) probudi me moj vodić po nalogu u 1 i tri četvrti. Toiletta je bila brzo gotova, ta tko neće da mu cijela koža popuca, ne smije se prati, valja samo lice, vrat i ruke mašću namazati. Rucksack bio skoro u redu, kakao brzo ispit, pa u 2h 35' krenusmo iz kuće u tamnu noć. Slabo svjetlo moje laterne rasvjetljivalo nam je put u hladnoj tminu po tvrdo sledjenom snijegu. Uzvišen li je mir gorske noći! Bezbroj zvijezda — mnogo više, nego li ih iz doline vidimo — svjetluca svojim bližedim nestalnim svjetlom. Vječno nebo nad nami, a vječni led ispod nas. Čarobni onaj mir prekida samo škripanje snijega pod našim koracima i katkada glas koje poplašene alpinske sniježnice. Zima je oštra, ali od hoda se doskora dobro ugrijasmo; išli smo brzo, jer nas je snijeg dobro nosio, a imali smo još mnogo, mnogo puta pred sobom. Uže smo bili svezali oko svojih pojasa odmah nakon izlaza iz kuće, a trebali smo ga neprekidno (dakako odračunav odmore) do pet sati poslije podne. Sada zaokrećemo na desno prema istoku, hodajući sveudilj preko velikoga Pfaffen Fernera, kad je i zora počela pucati. Dok dodjosmo na Pfaffen Joch (3220 m), bilo je već tako svjetlo, da smo mogli svijeću utrnuti. Sada nas nije blještalo umjetno svjetlo, pa se oko moglo naokolo naužiti divnog vidika: sam snijeg i led u diskretnom clair-obscur-u pri čarobnoj rasvjeti rane zore. Simfonija u ružičastoj boji.

Sa Pfaffen Jocha počesmo se u jugoistočnom smjeru vrlo strmo uspinjati na Pfaffen Schneide (3498 m) preko mjestimice 75° nagnutih sniježnih obronaka. Snijeg je bio čvrsto sledjen, pa je vodić morao uz ovaku strminu stube klesati sve do vrha, u svemu preko 300 stuba. Točno u 4 i tri četvrti dospjesmo na vrh. Sunce je bilo izašlo; u dolini gusta magla, iz koje prodiru sami ledeni vrhunci, rasvjetljeni od prvih zraka novoga sunca. Vidik je vrlo instruktivan na susjedne kolose Štubajskih Alpa; prema jugozapadu cijela veličanstvena grupa Ötzdolskih Alpa, od ovih s lijeva Örtler, Adamello i Presanella, a s desna pozdravlja nas iz Švajcarske, iz divnoga Engadina, impozantna Bernina. Prema zapadu, djelomice od oblaka zastrite, ugledao sam Zillerdolske Alpe, a ostalo bilo je koprenom magle sakrito.

3. ZUCKERHÜTTEL (3511 m).

Jedva što smo na vrh Pfaffen Schneide dospjeli, počela se magla dizati, pa se nijesmo stoga smjeli ovdje dulje zadržati; morali smo se žuriti, da obavimo sada još uz povoljne prilike put do Zuckerhüttela, koji je bio najočitiji dio današnje tour. Već u 4h 50' makosmo se s vrha točno istočnim smjerom po vanredno oštrom hrbtu. S desne (južne) strane leži 600 metara ispod nas ledenjak Triebenkarles Ferner. Išli smo gotovo po zraku na hrbtu ko nož oštrom. Za svaki korak valjalo nam je u lednu stubu isklesati uz najveću opreznost, jer je oštrica hrbta bila mjestimice izdubena (Wächte). Bili smo dakle na lednu, ispod kojega nije bilo ništa, nego istom 600 metara ispod njega opet led! Udaljenost od Pfaffen Schneide do Zuckerhüttela ne iznosi niti pol kilometra, a razlika u visini (uračunav i gubitak) jedva 30 metara, pa ipak smo za taj put trebali više od pol sata. U 5h. 25' stajali smo na vrhu Zuckerhüttela (3511 m), najvišega vrhuncu u Štubajskim Alpama. Magla nas je bila dotele posve zaokružila, a ledeni vjetar duvao sa sjevero-istoka. Nijesmo s toga znali pauzu na vrhu bolje upotrijebiti, nego da malo založimo. Nešto čokolade i hladni čaj, to je bilo već 20 minuta nakon dolaska (u 5h 45') makosmo se sa Zuckerhüttela. Sad smo išli onuda, kuda vodi obični uspon na vrh, pa su se u snijegu dobro opažali trgovci tourista, koji su se dan prije na Zuckerhüttel uspeli i istim putem opet vratili. To su bile prve stope, što smo ih iznad Pfaffen-Jocha sastali, jer smo mi u godini 1911. prvi obavili uspon na Pfaffen Schneide i prešli preko hrbta s nje na Zuckerhüttel, nijesmo dakle ni mogli nikakvih tragova naći. Priklon iznosi ovdje samo 50°, pa

je zato uspon s ove strane znatno lakši, nego li što je naš uspon bio, no i to je još uvijek toura srednje poteškoće. Ako je snijeg nepovoljan, onda skreću planinari malo na jug do pećina, koje ne pružaju osobitih poteškoća. Mi toga nijesmo trebali, bilo bi nas samo zadržalo, a morali smo sa vremenom štedjeti. Nakon četvrt sata silaženja (u 6h 0') dodjosmo na najnižu točku hrbta između Zuckerhüttela i Wilder Pfaaff-a, do sedla Pfaffen-sattel (3369 m). I tu je snijeg s južne strane od vjetra jako izduben (Wächte).

4. WILDER PFAFF. (3471 m).

Na sedlu se nimalo ne zaustavismo, već podjosmo odmah sjevero-istočnim smjerom dalje, da se uspemo na Wilder Pfaaff. Uspon je lagan, pa je stoga to brije, što ga množina tourista posjećuje. Mi smo sastali uz put 6 osoba, koje su se bile sa kuće nadvojvode Karla Franje Josipa rano u jutro na Wilder Pfaaff uspeli, a sada su silazile do Pfaffen-Joch-a i k Hildesheimskoj kući.

Nakon kratkog uspona od četvrt sata stajali smo u 6h 15' na vrhu Wilder Pfaaff-a (3471 m). Bili smo sami, iza nas u istoku sunce nad horizontom, a pred nama u zapadu magla, koja nam je Zuckerhüttl zastirala. I u toj magli opazimo posve jasno moju i vodićevu sjenu, zaokruženu kolotom u dužinim bojama. Ta sjajna prirodna pojava, nazvana sablast Brockena (Brockengespenst) i Ulloini koloti (vidi na pr. Kučera, Vrijeme, izdala M. H. g. 1897., str. 228. i sl.) duboko nas se dojmila. Nije to obična pojava, pa se za to i kao ljubitelj prirode i kao fizičar sretnim cijenim, što sam ju doživio — prvi put, a možda i posljednji u svom životu.

5. SONKLARSPITZE (3476 m).

U 6h 30' bili smo spremni na odlazak s vrha Wilder Pfaaff-a. Sada nas je put vodio u jugoistočnom smjeru po divljim pećinama, koje sačinjavaju rebro (Pfaaffengrat) između vrhova Wilder Pfaaff i Sonklarspitze. Penjanje po ovim hridinama nije baš lako („Hochtourist“ od Purtschelera i Hessa klasificira ga sa „schwierig“), a iziskuje i dosta opreznosti radi krhkoga kamenja. U 6h 55' bili smo na najnižoj točki toga rebra, na Sonklarscharte (3327 m), a odmah iza toga počinje dosta strmi uspon (45°) na Sonklarspitze. Sad smo se nalazili na istočnoj strani brijege, a sunce je već bilo dosta pripeklo, pa je snijeg bio vanredno mekan. To nas je silno zadžavalo i otešavalo je brzo napredovanje, jer smo kod svakog koraka do koljena propadali. Bili smo sretni, kad smo katkad mogli traverzirati na pećine, jer smo se onda mogli penjati na dobrom kamenju, a to nije bilo ni tako sporo, ni tako naporno kao koracanje po strmom a mekom snijegu. U 8h 30' stajali smo na Sonklarspitze (3476 m), na četvrtom našem današnjem vrhu. Jutarnje magle bilo je dotele već posve nestalo, pa je oko moglo, da se naužije vidika do u nedogledne daljine. Kolika li razlika u rasvjeti između sadašnjega vidika i onoga na Pfaffen Schneide! Ondje sve u bijedo-ružičastom polumraku, a ovdje u najraskošnijem svjetlu, tako da su nas oči uza sve naočare za snijeg bolile. A nijesu od onda ni četiri sata prošla!

6. BECHER (3173 m).

Gotovo pô sata ostali smo na Sonklar-vrhу; bilo je 8h 55' kad smo počeli silaziti, i to sjevero-istočnim smjerom. Nakon strmog, ali kratkog puta bili smo na ledenjaku Becher, najvećem u Štubajskim Alpama, koga smo sada morali traverzirati, držeći se uvijek u absolutnoj visini od 3050—3100 m. Ovaj put na ledenjaku dug je preko 2 i pol km.; žega nas je dosta mučila, snijeg je bio mekan, pa nijesmo baš najbrže napredovali, a valjalo je i radi mnogih pukotina na oprezu biti. Radosno smo s toga pozdravili kraj toga ledenjaka; valjalo nam je sada još samo preko lakih pećina ići, da dodjemo na vrh Bechera (3173 m, a po Bedaeckeru i po Mayeru 3203 m). U 10h 20' bili smo na petom vrhuncu ovoga dana; ovdje na samom vrhu nalazi se jedna od najviših, a ujedno i jedna od najvećih i najudobnijih planinskih kuća. Sagradjena je po sekciji Hanover njemačkog i austrijskog alpinskog društva, a prozvana je na uspomenu carice i kraljice Jelisave. Položaj je veličanstven, no uslijed toga, što je svuda naokolo samo snijeg i led, a nigdje ni traga kakvoj vegetaciji, pogled nešto jednoličan. Tu si priuštimo prvi nešto izdašnji odmor (1 sat 50 časaka), spojen sa objedom u izvrsno opskrbljenoj kući. Cijene su tu pričično visoke, no to je dostatno opravданo velikom visinom i poteškoćom transporta. Na ovakvoj visini primjerice vrije voda već kod 89° (tlak zraka mjesto 760 mm samo 510), a posljedica toga jest, da treba sve mnogo duže kuhati, na pr. jedno jaje 15—20 časaka! To je dakako s mnogo većim troškom spojeno, gdje valja drovo iz velike udaljenosti sa nižih mjesteta preko ledenjaka donašati. U blagovaonici opazih jadnika nekoga — dakako iz Rajha — na kojem se pojavlje postepeno svi simptomi gorske bolesti, koju je on htio izdašnim užitkom alkohola u raznim oblicima izlječiti. To je dakako samo pospješilo katastrofu, t. j. gorsku bolest naskoro se razvila do svojih zadnjih konsekvensija. Bio je došao na lakom putu iz Riduna, no bio je svakako, što se obuće i odjela tiče, posve nedovoljno opskrbljen. Kriv je u ostalom njegov vodić, što ga nije sklonuo, da touru uz ovakve uvjete napusti, a kriv je ponajviše on sam, jer nitko neka ne poduzima ničega, čemu nije dorastao.

(Nastavit će se.)